Эхэ найхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1993 июль 28
Зунай нүүл (хонин) нарын 10
СРЕДА
Гарагай 4
140 (18754)
газетын сэн: захилай — 2 түх.
Хэлсээтэ сэн.

«МАНЖУУРАЙ ЯАРМАГТА УРИНАБДИ»

Хитадай Арадай Республикын Үбэр-Монголой Автономито районой Манжуур хотодо ерэхэ август нарын 31 болотор улаасхоорондын ярмаг болохоо. Манжуур хотоһоо Гадаадын экономическа худалдаа наймаанай холбооной түрүүлэгшэ Люй Пэй Хуан түрүүтэй районой коммерческэ экономическа гол компаниин директорэй орлогшо Яо Хун Цзю, экономическа-кооперацийна зонын дэргэдэхи экономическа хүгжэлтын управленийн начальникай орлогшо Гао Бин. Хитадай ба Россин экономическа харилсаанай компаниин начальник Цзяй Чжэн Сям болон бусад манай Улаан-Удэ хотын, республикымай журналистнуудтай уулзажа, хөөрэлдэн байна.

Манжуурай Гадаадын экономическа худалдаа наймаанай холбооной түрүүлэгшэ Люй Пэй Хуан үгэ абажа: «Үбэр-Монголдо үнгэргэгдэхээ байһан энэ ярмагай урда тээ бидэнэр Россин түрэнгэй хани барисаагаа улам бэхижүүлхэ, экономическа болон худалдаа наймаанай харилсаа холбоое бүри үргэдхэхэ зорилготойгоор Улаан-Удэ хото хүрэжэ ерээбди. Энэ ярмагай урагшатай һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ таанад, журналистнуудай оруулха хубита ехэ. Тиимэһээ олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд энэ ярмаг тухай хүн зондо дуулгаха, соносохо, тэрэнэй удха шанар тухай хөөрэжэ үгэхэ байхат гэжэ найданабди.

Манай түрүүлэгшэ хоорондохи худалдаа наймаан үдэрһөө үдэртэ урган хүгжэжэ байна. Хэрбээ 1988 ондо Швейцарийн 5 миллион 650 мянган франк сэнтэй хоорондын наймаан хэгдэнэн байгаа һаа, энэ тоо 1992 ондо 550 миллион франкда хүрэтэрээ ургаа.

Түүлэй жэлнүүдтэ худоо барилгын талаар хэлсээ баталхаһаа гадна, хамтын аяар 55 предприяти байгууланхайбди. Удаань «Манжуур—Шэтэ 3 үдэр», «Манжуур—Краснокаменск 1 үдэр», «Манжуур—Улаан-Удэ 5 үдэр» гэһэн аяншалгын харгынуудые нээнхэйбди. Энэ алхамай ашаар, манай түрүүлэгшэ арадуудай хоорондын хани харилсаан улам һалбараа гэхэдэ, болохо—гэжэ тэрэ хэлээ.

Нүхэр Люй Пэй Хуан гэгшын хөөрөөнһөө Манжуур хото Хитадай зүүн-хойто захын хилэ дээрэ оршодог, тэрээгүүр манай түрэнүудые холбоһон түмэр ба автомобильна гол харгынууд гарана, тиимэһээ Хитадай Түрэнэй эндэ Совет худалдаа наймаанай сүлөөтэ зоно нээхэ тухай шиидхэбэри 1992 оной март һарада абаһан байна гэжэ ойлгобобди. Гадна манай түрэнэй талаһаа Шэтын областийн Забайкальскда нимэ зоно байгуулагдахаар хараалагдаһан юм. Тиигэжэ географическа талаараа «олон харгын бэлшэр дээрэ» оршодог Манжуур хотодо улаасхоорондын түрүүшын ярмаг үнгэргэхэ тухай хэлсээн баталагдаһан байна.

Удаань Манжуурай коммерческэ-экономическа гол компаниин директорэй орлогшо Яо Хун Цзю гэгшэдэ үгэ үгтэбэ. Тэрэ Манжуур хотые худалдаа наймаанай мүнөө үсын хото болгохо талаар барилгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ гэжэ мэдээсэбэ. Эндэ дээдын хэмжээнэй хангалтатай отельнүүд, зохид буудалнууд, ресторанууд бодхоогдоно. Тинхэдэ Россин түрэнэй Шэтэ хототой, Забайкальсктай улаасхоорондын телекс, телефоной сэхэ холбоон байгуулагданхай. Тинхэдэ нүхэр Яо Хун Цзю гэгшын хөөрэһэнэй ёһоор, эндэ 1993 оной түрүүшын хахадта улаасхоорондын микроволновой холбсон байгуулагдаа, компьютераар хүдэлдэг 700 номертой коммутатор хабсаргагдажа байна. Ерээдүйдэ Манжуур хотэ Сянган мэтэ экономическа сүлөөтэ харилсаанай зоно болгогдохоор хараалагдана. Тиимэһээ Хитадай, Россин болон бусад орондуудай бизнесменүүд, худалдаа наймаашад Манжуурые хани барисаанай, харилсаа холбооной хото болгохо байһандань этигэнэбди гэжэ тэрэ хэлээ.

Хитадай ба Россин экономическа харилсаанай компаниин начальник Цзяй Чжэн Сям:

— Манай хототой 1991 оной дүнгөөр дэлхэйн 21 орон худалдаа наймаанай-экономическа холбоо байгуулаа. Тэдэнэй дунда СНГ-гэй түрэнүүд, Венгри, Польшо, Болгари, Франци, Монгол, Япон, Канада, Сингапур, Тайвань болон бусад орос-сонс. Гансал СНГ-гэй түрэнүүдэй 400 предприяти болон фирмэнүүд Манжуур хототой худалдаа наймаанай харилсаа тогтоонхой, Тиихэдэ Хитадай хото городуудай хушуунуудай 500 гаран предприяти Манжуур хототой мүн' лэ холбоотой. 300 эмхи зүргаан компаниингаа түлөөлэгэ, филиалнуудые эндэ нээнхэй. Элдэб янзын аяншалга үргэдэнэ. Энэ үнгэргэдхэсэ байһан ярмаг манай оронуудай саашаяи хүгжэлтэдэ, арадуудаймнай хоорондохи хани барисаанай бэхижэлгэдэ нилээд ехэ нүлөө үзүүлхэ ёһотой,—гэжэ хэлэбэ.

Пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэһэн Манжуур хотын түлөөлэгшэ бүхэн экономическа, худалдаа наймаанай харилсаа байгуулха дуратай хүн бүхэнные энэ ярмагта эдэбхитэйгээр хабаадахыень уриба.

Удаань Манжуурай түлөөлэгшэд журналистнуудай асуудалнуудта хариусажа, энэ ярмаг тухай мэдээсэлнүүдые олонинтэдэ тараажа, соносохожо, ойлгуулжа байхыень үгэбэ.

Т. БАДМАЕВА,
манай корр.

ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

МОСКВА, июлийн 26. «Россин Федерацийн мүнгэй эрьесын гуримай һаадгүйгөөр хүдэлхэ ябадал хангаха тухай» Зарлигта Россин Федерацийн Президент гараа табиба. Россин эрхэтэдэй эрхэнүүдые ба хуулита ашаг үрые хамгаалха зорилготойгоор «Россин Федерацийн эрхэтэдтэ болон тэрэнэй газар дээрэ саг зуура ажаһуудаг хүнүүдтэ 1961—1992 онуудай мүнгэнэй биледүүдэй ба банкнодуудай эрьесэнээ гаргагдажа байһан дээрэһээ нэгэ дахин һэлгэхэ мүнгэнэй хэмжээе хүн бүхэндэ 100 мянган түхэриг хүртэтэр дээшэлүүлхэ. Тиин 1992 оной 10000 түхэригэй мүнгэнүүдые Россин банкна сүлөөтэйгөөр һэлгэхэ хэрэгые хараада абалсахагүй».

Мүн «1993 оной август нарын туршада мүнгэнүүдые һэлгэхэ» ба «заагдаһан болзорой туршада 1993 онһоо үрид гаргагдаһан 1, 3, 5, 10 түхэригэй мүнгэнүүдые хэрэглэжэ, мүнгэ бүталха арга олгохо» гээд Зарлиг дотор тогтоогдоно.

Гар табигдаһанһаа хойшо Зарлиг хүсэндөө оробо.

СОНОСХОЛ

Мүнгэ һэлгэхэ тухай нэмэлтэ асуудалнуудай гараа һаань, Буряад Республикын Национальна банкын 2-63-89, 2-26-28, 2-60-47, 2-26-22, 2-21-48, нөөсэлгын банкын 2-33-43, 2-35-28, 2-65-28, 3-68-91, 3-69-07, 4-88-20, 6-38-55 телефонуудаар хандахадатнай болохо.

Россин Федерацийн правительствын МЭДҮҮЛГЭ

МОСКВА, июлийн 26. 1961—1992 онуудай түхэлэй СССР-эй түрэнэй казначейскэ биледүүдые, СССР-эй түрэнэй банкын биледүүдые ба Россин банкын банкнодуудые Россин Федерацийн газар дэбисхэр дээрэ 1993 оной июлийн 26-наа хойшо эрьесэнээ гаргаха тухай Россин Федерацийн Түбэй банкын шиидхэбэринэй зуламжалан, Россин Федерацийн правительство нигэжэ мэдүүлэ:

Орон дотор мүнгэнэй эрьесые тогтууритай болгохо ба эрьесэдэ байһан саарһан мүнгэнүүдэй олон янза түхэлнүүдые үсөөрүүлхэ зорилготойгоор Россин банкын абаһаа шиидхэбэринге Россин Федерацийн правительство дэмжэнэ.

Энэ хэмжээ ябуулга Россин Федерацийн эрхэтэдэй хуулита аша үрые яашье хохидоохогүй. Бүхы эрхэтэд байһан мүнгээ ямаршье хохидолгүйгөөр заатагүй һэлгэхэ, Харин предприяти оа эмхинүүдэй кассануудта байһан эрьесэнээ гараһан бүхы мүнгэн мүн лэ Россин банкын тодорхойлһон гуримай ёһоор, саг болзор соогоо банкнуудай эмхи зургаануудта тушаагдажа, счетонь оруулагдаха.

Ород мүнгэ хуули ёһоор хэрэглэдэг түрэнүүдэй экономическа аша үрые Россин Федерацийн Түбэй банкын энэ шиидхэбэри мүн лэ хохидоохогүй. Юуб гэхэдэ, СНГ-гэй түрэнүүдэй мүнгэнэй тоосоонууд саарһан мүнгэ бодото дээрэнь хэрэглэгүйгөөр, түлбэрийн түсгаар хэлсэнүүдэй ёһоор бэслүүлэгдэдэг юм.

Урдайай СССР-эй газар дэбисхэр дээрэ экономическа нэгэн нинтэ гурим сахиха ба хамтын валюта хэрэглэдэг дулдыданги бэшэ түрэнүүдтэй тэдэнэй экономическа хүгжэлтэдэ һайнаар нүлөөлхэ мүнгэнэй-урьһаламжын ба финансова зохид политика бэслүүлхэ дуратай байһан тухайгаа Россин Федерацийн правительство нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн байна.

ИТАР-ТАСС: ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ

МОСКВА. Байгша ондо ургасын гээлтэ хоролтонууд недондоной хэмжээндэ байхагээд Россин худоо ажахын министр Виктор Хлыстун мэдээсэнэ. Ургаса хуряаха техникын дуталдажа байгаашье һаа, үйлэдэ́эрилһэн продуктнуудтаа гамтайгаар хандажа, гаргашанудаа хороожо, энэ хохидолоо харюулха байна.

Ургаса хуряалгада сэрэгшэд ба оюутад үсөөнөөр хабаадуулагдаха гээд министр тэмдэглээ. Гадна тэдэнние баалахагүй, харин хэлсээнэй үндэһөөр худэлгэхэ болоно. Дээдэ һургуулинуудта тэдэнние дэмжэхэ тодорхой эрхэ нүхэсэл дурадхахабди гээд министр хэлэнэ. Харин сэрэгшэдые гансал жолоошодой үүргэ дүүргэхээр уриха байна.

Дизельнэ түлишын ба бензинэй үнэ сэнгүүдэл дээшэлнэн, дээрэһээ ороһоной үнэ сэн 10 процентээр дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Бүхыдөө 106—110 мянган тонно ороо хуряажа абаашье һаа, байгша ондо Россин бусад гүрэнүүдһээ хүдөө ажахын продукци багаар худалдажа абаха.

«Ороноймнай хүн зоннае хэн тэжээхэб— фермер гү, али хамтын ажахы гү—хамаагүй. Ажал хэрэгээ ухаатайгаар эрхилээд, хүн зоной аша түһада худэлөөд байгаа һаа, алинининьшье үндэр дүнгүүдые түйлажа шадаха»,— гэжэ министр тэмдэглэнэ.

НОВГОРОД. Үнгэрэгшэ суббботодо шанга шуурганай тохёолдуулһан хохидолнуудые усадхаха хэмжээ ябуулганнуудые областийн захиргаан зүбшөн хэлсээ.

Уридшалан тоолоһоной ёһоор бүхыдөө 500 миллион гаран түхэригэй хохидол тохёолдуулагдаһан байна. Областийн гурбан район хохидолдо ороо, электро-дамжуулгын 17 лини таһараа, хэдэн зуун подстанци эбдэрээ, нютагай телефоной холбоон таһалдаа. Любытинскэ районой Ярцево тосхон эгээн ехээр хохидоһон байна. Эндэ хэдэн арбаад гэр, үхэрэй хоёр байра, тугалай байра болон бусад барилганууд эбдэрэн һандараа.

Хүн наһа бараагүй, гэбэшье гэмэлтэйэн зон бии. Ойдо ябаһан зарим зоной хуби заяан мэдэгдээгүй.

ЧЕБОКСАРА. Эндэхи электроаппаратна заводой акционернэ бүлгэмдэ нээгдэһэн магазин түрүүшынгээ үдэр хахад миллион түхэриг олзо оруулаа. Тус магазинда хубсаһа хунарһаа эхилээд, холодильник ба магнитофон хүрэтэр элдэб янзын эд бараан элбэг. Чувашай энэ томо предприятида үритэй бусад арбаад предприятинууд продукцияа эльгээнэ. Тиигэжэ үриса хорооно гээшэ, Харин электроаппаратура бүтээн гаргагшад энэ продукцинн зарим хубларнь хоморой шухаг материалнуудые андалдажа абаха юм.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ахалай үдэр

УХААЛАН ЗОХЁОГШОДОЙ АМЖАЛТА

Загарайн аймагтахи акционернүүдэй «Шэнэ-Борээнэй машина» гэжэ нэрэтэй ахамад конструктор Б. Н. Дашацыреновэй ёһоор эндэхи предприятинай мэргэжэлтэй ухаалаг зохёогшод эндаа наймаанай гүйсэдхэхэ гү, али хүн зоной ашахыда, фермерүүдтэ тон түһатай техникэ, үхэрэрэлгэнүүдые гаргажа, худалдах

Таряашадай ажахынуудай түрүүшын алхамууд

АШАГ ҮРЭЕЭ ХАРЮУЛХАЛ БАЙХА

— Таба-зургаан жэлэй саада тээ Бага-Жэмһэг гэжэ багахан һууринһаа тиимэ холохошье бэшэ, нарһан модонуудаар хүреэлээтэй багашаг поли дээрэхи ургаса тэрэ үедэ үхэр малда гэшхэгдэжэ, гэмтээгдэжэ һалгаагдадаг байһан гээшэ. Энэ хэрэг хэнэйшье һанаае зобоохогүй. Тиихэл ёһотой юм шэнги, энэ газарта таригдаһан обёос гү, али шэниисэ малай хүлдэ гэшхэгдэжэ, үндэһөөрөө һалгагдадаг байгаа бшуу. Иимэ байдалые харахада, нюдэндэ ехэл хайратайгаар үзэгдэгшэ бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо сагшье түргэн үнгэрөө. Ажабайдалнайшье ондоо тээшээ хүбилба. Экономическа, финансова талаар бата найдамтайгаар хүдэлжэ байһан колхоз, совхозууд панхаруутажа, һалаха, һандарха түйлдаа хүрөө. Таряашадай, фермернүүдэй ажахынууд бии болгодожо захалаа. Юрэдөө, бүхы орон соохидол адли маяй нютагташье хубилалта болюжо эхилһэн байна,—гэжэ Бага-Жэмһэгэй фермер Б. Л. Шарханов хөөрөөгөө эхилнэ.

Май һарын тэн багаар энэ нютагаар ябахадаа, бэсэ даагаад тараһан, түрүүшынгээ хүндэ хүшэр алхамуудые бата найдамтайгаар хэжэ захалһан таряашанай ажахытай дүтөөр танилсаха хүсэлэнтэй байһамни эли ааб даа. «Шэнээр баригдаһан томохон гэр. сарай, хашаа соонь элдэб түхэлэй оньһон техникэ олон байха гэжэ хэлэһээрнь, намда хэрэгтэй болохо хүниие тиимэ удаашье бэлэрбэгүйб. Үнэхөөрөөшье, хорёо, хото соонь ГАЗ-53 түхэлэй ашаанай автомашина, МТЗ-52 түхэлэй мөөртэй трактор, «Енисей» түхэлэй ороһоной комбайн харагдаадхиба. Эдэ техникын тээ саанань шэнэ модоор баригдаһан томохон гэр үглөөнэй наранда шарлан, нюдэнлэ уриханаар үзэгдэхэ юм. Энэ гэрэй сонхонуудта үндэр болошоһон капустын помидорой рассаланууд пагсагараар урганхай харагдаба.

Үглөөгүүр эртэшэг хэды байгаашье һаань, энэ гэрэйхид үни хада хүл дээрээ бодонхойнууд. өөһэд өөһэдынгөө ажал эмхи гуримтайгаар эрхилнэ хэбэртэй. Зариманиинь машинадаа тоһо түлишэ юулэнэ, хэнэ, иүтөөдүүлынь тракторааа бэлдэжэ, ехэл туха сүлөөгүйнүүд тухашаралдана.

Дунда зэргын наһатай, нюдэндөө шэлтэй, бага зэргэ тоһо түлишэ болошоһон хүүртигтэй гэрэй эзэнтэй эндэ үүлзажа, ажал хэрэг, ажабайдал, орон доторхи политическэ, экономическа байдал, эдеэ хоол, үнэ сэнгүүд тухай элдэбын хөөрэлдөөнүүдые үүсхэбэбди.

— Ажалдаа! яаража байнабди,—гэбэ Баатар Лопсонович.

Тиимэл ааб даа. Дэлгүүрэй экономикын оршон байдалда бэсэ даажа гараһан фермертэ эгээл тэрэ үедэ ямар сүлөө саг байха һэм.

— Газараа хахалнабди, таригаа хэнэбди. Майн 12-һоо хойшо хабарайнгаа тарилгые эхилэнхэйби. Эрхилхэ ажалнай угаа ехэ. Бидэ өөһэдынгөө хүсөөр 60 гектарта шэниисэ, 10 гектарта обёос, 40 гектарта емшээн тариха ёһотойби. Тэрээнһээ галуур нэгэ гектар дээрэ хартаабха, 0,5 гектарта капуста һуулгахаар түсэблэнэбди. Үрэнэ хүрэнгөөр арга шадал соогоо хангагдаабди. Обёосой, ешмээнэй үрэнэн дуталдажа, яһала зобоогоо. Мүнөө мүнгэ зөөритэй болоходоо, энэ асуудалаа шидэхэжэ шадабабди.

Энэ нүхэрнай коллектив соогоо гансаараа хүдэлдэггүй юм. Тэрээнтэй суг хамта Б. М. Шарханов, В. М. Даржаев, С. М. Даржаев, А. Р. Похонов гэгшэд ажалладаг байна.

Мүнөө жэлдэ тэрэнэй ажахы улам үргэдэбэ. В. Ц. Алсыевай даадаг Нуурай таряашанай ажахы 27 гектар газартаяа, Л. Б. Дылгеровэй хүтэлбэрилдэг таряашанай ажахы тарялаан, сабшалантаяа Баатар Лопсоновичын ударидадаг ажахын бүридэлдэнь ороо.

Тэрэнэй ударидадаг Жэмһэгэй ажахын фермернүүдэй хуби заяаниинь тад ондоонууд юм. Эдэнэрэй дунда механизатор, барилгашад, сэрэгэй уялгата албаяа дүүргэжэ ерэһэн залуу хүбүүдшье бии. Баатар Шарханов өөрөө хүдөө ажахын институт дүүргэгдэ, Эрхүүгэй хүдөө ажахын техникумдэ багшалжа байһанаа, мүнөө нютагаа бусажа ерэнхэй.

Сенопункт һууринтай зэргэлээд байһан Хандагайн поли тэрэшэ яарабабди. Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, нэгэ тракторист газар хахалжа ябаба.

— Энэмнай бүхыдөө 40 гектар таряаланг болодог. Тэрэнэйнь 17 гектарыень паар болгон хахалаа һэмди. Бэшэ талмайень элдүүрилхэ хүсэн мандa байгаагүй,—гэжэ таряашанай ажахын гэшүүн А. Р. Похонов тайлбарилна.

Хахалһан газарыень харахадамнай, ехэл һайнаар элдүүрилэгдэнхэй. Бураздаань бураздаа дээрээ гэхээр хахалагданхай. Зүгөөр шулуунуудынь хэлэхэ гүт? Обогороор нэгэ газарта суглуулагдаһан томошье, жэжэшье, монсогоршье, хабтагаршье, тэбхэршье шулуунуудые минии хараад зогсоходомни, тэрэ бодолыемни таанан мэтээр:

— Олохон жэлдэ эдэ шулуу үшөөд суглуулхабди даа,—гэбэ.

Энэ һуурин багаар фермернүүдэй бүхы таряалангынь оршодог байна. Баатар Лопсоновичын мэдүүлһэнэй ёһоор, Саяанай совхоз эдэ газараа оройдоошье мүртэйгөөр элдүүрилдэгүй байнысень ойлгожо абаа һэм. Үнэхөөрөөшье, тэрэ багта таригдаһан ургасань малда гэшхүүлэгдэжэ һаладаг, газарһаа ашаг шэмэ абтадаггүй байһан ха.

Нёдондо жэлдэ фермернүүдэй ажахыда энэ газар түрүүшынхээ даалгагдажа үгтэхэбөө, хахалагдажа элдүүрилэгдэнэн байна гээшэ. Эдэнэр полинуудаа хорёолжо абаһанаингаа ашаар үнгэрһэн жэлдэ гектарай дунда зэргээр 11 центнер хүрэтэр ороо̸но таряа суглуулжа абаа бэлэй. Энэнь түрүүшын жэлэйхеэр абаад харахада, балай тиимэ муу дүн бэшэл даа.

Зүгөөр Жэмһэгэй фермернүүд иимэ үрэ дүн түйлахын тулаа нилээд ехэ оролдолго гаргаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэ полинуудаа бултынь хорёолхо, ороо̸но таряагаа хадагалжа абаха склад бариха, ороо̸но адхажа хатааха асфальтаар хушаатай талмай бэлдэхэ гээшэ хүнгэн ажал бэшэ ха юм.

Тэдэнэр ороо̸но таряа гектарай 11 центнер суглуулжа абаа гэжэ дээрэ хэлээ һэм. Харин хартаабха гектарай 240 центнер хүрэтэр хүрэжэ абаба. Энэмнай нэн түрүүн оролдосото ажалай дүн болоно ха юм.

Фермернүүдэй мүнөө хэрэглэжэ байһан ДТ-75, МТЗ-80 түхэлэй тракторнуудынь өөһэдынь хүсөөр заһабарилагдажа, «хүл дээрэнь» гаргаһан техникэ болоно гэхэдэ алдуугүй. Ороо̸но хатаадаг агрегадые шүрэб шүрэбөөрнь, деталь деталяарнь, узел узелаарнь суглуулһан байна. ГАЗ-53 түхэлэй автомашина, сеялкэ, культиватор, морин тармуур гэхэ мэтые һэльбэн шэнэлэлгэдэ нилээд ехэ хүсэн гаргагдаа.

Б. Л. Шарханвай даадаг фермернүүдэй ажахын мүнгэн зөөри тухай хэлэбэл, эдэнэр үүрэн түрэһөө үгтэнэн урьһаламжа абахадаа, табан гэр бүлэдэ хубаагаа һэн. Зүгөөр жэлишье болонгүйгөөр 500 мянган түхэриг эльгээгээ юм. Тиихэдэ «Россельхоз» банк 50 мянган түхэриг, «Прибайкальский» совхоз 93 мянган түхэриг, нютагай нөөсэлгын банк 39 мянган түхэриг, эндэхи загаһа үдхэлгын завод 25 мянган түхэриг, хүдөө ажахын захиргаан 11,5 мянган түхэриг мүнгэ һомолһон байна. Олоной дэмжэлгээр мүнгэтэй болоһон аймагай ветерануудай совет энэ барилгаяа түргэдхэжэ, намар тээшэ ашаглалгада тушааха арга-тай байһанаа мэдүүлээ.

В. ЖИГЖИТОВ.

Түнхэнэй аймаг.

Түнхэнэй аймагай Хэрэн тосхондо Жап Доржиевич Халудоровай гэр бүлэ нютаг нутадаа ехэ хүндэтэй ажаһуудаг гээшэ.

Жап Доржиевич гэрэй эзэн эхэнэр Вера Аюшеевнатаяа 10 үхибүүдые үргэжэ, һургахаа гарыень ганзагада, хулыень дүрөөдэ хүргэжэ табиһан байна. Үхибүүдынь барандаа дээдэ эрдэмтэй болонхой. Тэдэ хоёр 50-яад жэл соо багшаар хүдэлжэ, хэдэн мянгаад үхибүүдые һургажа, хүмүүжүүлжэ табяа гээшэб? Тооложо гаргахаар бэшэ ааб даа.

Жап Доржиевич Халудоров Түнхэнэй аймагай Улаан-Тоородо түрөө һэн. Жап хүбүүнэй эсэгэ Доржо Бандеевич үгытэй таряашан һэн. Эхэнь Жабайнгаа арай гэжэ гурбан наһаяа гүйсэжэ ябахада, наһа барахан юм. Эсэгэнь хоёрдохи һамгаяа абаад һуужа байтараа, 1930 ондо баһа наһа баража хубүүн гансаараа үлөө һэн. Хойто жэ болоһон һамган Доржиин наһаинһаа нүгшэхэдэ, үншэн хүбүүгээ добуун дээрэ хаяад, хаанашьеб ошоһоор ерэгүй һэн гэжэ Жап Доржиевич хэлдэг гээшэ.

Үншэндэ хүн үхэдэгүй гэжэ бүряад зоной сэсэн үгэ бии һэмнай. Ганса үбшэндэ үхэхэ гэлсэдэг. Теэд Жап хүбүүн үлэн хоохон ба хубсаһа хунараар муу ябабашье. 1935 ондо Хэрэнэй дунда һургуулида һуража, найман класс дүүргээд. Эрхүү хотын түмэр харгын институтдай рабфагта һуралсаад, 1937 ондо һайн сэгнэлтэтэйгээр дүүргэжэ гараба.

Түрэл аймагтаа бусажа ерээд, Хэрэнэй дунда һургуулида эхин классай багшаар нэгэ жэлдэ ажаллаад, дахинаа Эрхүү хотодоо ошожо, багшанарай институдта физико-математикын факультедэ торобо. Хоёр курс дүүргэжэ ерэмсээрээ. Хобогой эхин һургуулине даагшаар табигдажа, нэгэ жэл соо хүдэлөөд байхадань, Тоорын долоон жэлэй һургуулинин директорээр томилбо (Хобогой һургуули мүнөө Галбайн болонхой). Тоорынгоо һургуулида хүдэлжэ байха зуураа, КПСС-эй гэшүүндэ кандидаар абтаһан түүхэтэй.

1942 оной февраль һарада дайнай халуун гал соо КПСС-эй гэшүүндэ абтаһан байха. Нёдондо жэлэй февраль һара соо партиин гэшүүндэ абтаһаар аяар 50 жэл болобо ха юм даа.

Россин Федерациин арадай гэгээрэлэй отличник, Бүряад Республикын габьяата багша Жап Доржиевич Халудоров, юрэдөө, миин һуужа шададаггүй хүн. Дүшэ гаран жэлдэ лекционно аудэлмэридэ хабаадажа байдаг эдэбхитэдэй нэгэн юм. Эдэ жэлнүүд соо хэды олон ондоо лекци болон элидхэлнүүдые уншаа гээшэбі Тооложо барахаар бэшэ.

Ж. Д. Халудоров юрын таряашанай бүлэдэ түрөөд, бага наһаһаа үншэрбэшье, түрэл оронойнгоо нютагай хүнүүдэй түһаар өөдөө болоо юм. Хүндэ хүшэр сагта һургуулида һуража, эрдэм бэлигтэй болоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа, полит-хүдэлмэрилэгшөөр албаа хаа һэн. Дайнай хүндэ хүшэрые бэе дээрээ үзэжэ; юрын сэрэгшэдтэ һургаал заабари хэлэжэ, тэдэнние тэмсэлдэ урналдаг, ёһотой һурган хүмүүжүүлэгшэ болоһон дайшалхы аллартай байһан юм.

Тэрэнэй габьяа үндэрөөр сэгнэгдээ, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын Агууехэ дайнай хоёрдохи шатын, Улаан Одоной орденуудта, «Шэн зоригой түлөө» медальда болон бусад дайшалхы шагналнуудта Ж. Д. Халудоров хүртэнхэй. Тиихэдэ Верховно Главнокомандованиин амаршалга, баяр хүргэһэн арбаад бэшэгүүд тэрээндэ барюулагдаа. Бүряадай Верховно Советэй Президиумэй гурбан Хүндэлэлэй грамотануудаар ба үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһаниинь мэдээжэ ааб даа.

Дайнай һүүлээр эрдэм мэдэсэеэ дэшэлүүлхэ ёһотойб гэжэ ойлгоһон Ж. Д. Халудоров Эрхүүгэй гүрэнэй университет дүүргээ һэн. Удаань олон жэлдэ багшаар ажаллаа. Түрэл партиин эльгээһэн газарта Жап Доржиевич эрхимээр ажаллаа, дааһан үялгаяа дүүрэнээр бэелүүлээ. Түнхэнэй, Хэрэнэй дунда һургуулинуудые хүтэлбэрилөө.

Жап Доржиевич 1960-аад оноор Хэрэнэй дунда интернат һургуулине эмхидхэжэ, аргагүй ехэ ажал хэнэниинь мүнөөшье тэндэ хүдэлһэн багшанар болон һурагшад ходо һаргадаг заншалтай. Тэрэ аргагүй бэрхэ эмхидхэлшэ хүладаа хэдэн тосхондо анхандаа хилын сэрэгэй комендатурын байрлаһан олон байшангуудые богони саг соо һүргуулинин байшан болгожо, яһала һайн классуудые түхеэрээ. Үхибүүдэй наадаха, амарха, кружогуудай хүдэлхэ һаруул һайхан таһалгануудые нээһэн байна.

Зундаа заһабарилгын бүхы ажал дүүргэжэ, Ж. Д. Халудоров һүргуули бүхэнөөр ябажа, багшанараар хөөрэлдэжэ, айхабтар шадалтай, шанга һургаалтай багшанарые суглуулжа, һуралсалай шэнэ жэл захалдаг байһан юм. Хүдэлхэеэ ерэһэн багшанараа баранниень һайн гэр байрануудаар хангахын хажуугаар түлеэ залһаар ба бэшэшье хэрэгтэй юумэнүүдээр хангадаг һэн.

«Хамаг эрхим юумые үхибүүдтэ!» —гэһэн халуун үряа эрмэлэлтэйгээр Жап Доржиевич хүдэлдэг бэлэй. Һүргуулида түрүүшын жэлдэ хатар дуунай ансамбль эмхидхэгдээ. Духовой, хүбшэргэтэ инструментнүүдэй оркестриүүд. оёдолой, нэхэлгын, гүрэмэл зүйл бүтээгшэдэй, түмэршэ, модошо дархашуулай болон бусад олон кружогууд хүдэлжэ, аймагай бүхы нютагуудһаа сугларһан үхибүүд тэдээнда хабаадалсажа. Һүргуулияа дүүргэжэ гарахадаа, яһала баян дүршэлтэй боложо, саашаа һураха гэхэдээ тусхай дунда ба дээдэ һүргуулинуудта һайнаар шалгалтаяа барижа ородогынь аймагай зондо мэдээжэ гээшэ.

Тэрэ жэлһээ эхилжэ, үрэ жэмэстэ мододые тариа, зүгынүүдэй олон бүлэ абаагахайнуудые барижа эхилээ ба хэдэн мориные барижа, ажалдаа хэрэглэдэг һэн. Һүла бэетэй үхибүүдые амяараа столдо һуулгажа, дуран соонь амтатай, һайн эдеэгээр хооллуулдаг байгаа.

Тэрэ үедэ би Жэмһэгэй дунда һургуулини ажалай багшаар хүдэлхэ зуураа Хэрэн тосхоной интернат һургуулида ошожо, Ж. Д. Халудоровһаа һургаал заабари абадаг байгааб. Түнхэнэй аймагай һургуулинуудта түрүүшынхиеэ ажалай хэшээлэй бии болоходо, энэ нүхэрэймнай хамһалсажа, һургуулинуудаар ябалсажа, аргагүй аша туһа үзүүлдэг байһандань би баяртай ябагшаб даа.

Һургуулини столово соо ороходо, ариг сэбэр, стол бүхэн сагаан скатертяар хушаатай, хутага, һарэ, халбага, аршаха саарһан байдаг һэн.

Жап Доржиевич үгэ хэлэхэдээ, нигэжэ дурдадаг заншалтай байһан юм: «Майнай һургуулиин эзэд—һуралсаад, тиимэ хадань, бидэ тэдээндээ дүүрэн найданабди». Өөһэдөө захирха гурим гээшэ ехэ һайнаар табигдажа, наһа наһаараа хүбааржа, олон отряд боложо, бэе бэедээ туһалалсадаг байгаа».

Тус һургуулида найр наадан болоходоо, нэгэ ехэ гэр бүлэ шэнги гоё һайханаар, урма баяртайгаар үнгэрдэг байһаниинь мэдээжэ бэлэй.

Энэ ехэ ажалдань гэрэйнь эзэн эхэнэр Вера Аюшеевна түлгань боложо үгэдэг байгаа. Тэрэ эхин классуудай һурагшадай хүмүүжүүлэгшээр хүдэлжэ холын нютагуудһаа сугларһан үхибүүдтэ эхэнь боложо үгэдэг һэн гээд хамта хүдэлһэн нүхэдынь ходо маттажа, һайн һайхан үгэнүүдые хэлэжэ байдагынь урмашамаар ха юм.

Вера Аюшеевна гэрэйшье 10 үхибүүтэй, интернадташье байһан үхибүүдые нэгэ адлаар хүмүүжүүлдэг, һургадаг байгаа. Тэрэнэй ажалдаа ерэхые үхибүүд хулеэжэ ядан байдаг һэн. Даажа абаһан шабинарынь хубсаһа хунараа ходо сэбэрээр абажа ябадаг, номуудыньшье, дэбтэрнүүдыньшье шэнэ шэнги байхаһаа гадна бэшэ хэрэгсэлнүүдынь алиньше сагта бүрин бүтэн байһаниинь тэмдэглэмээр бшуу.

Тэрэ һургуулида ажаллажа байһан багшанар, хүмүүжүүлэгшэд барандаа Жап Доржиевич ба Вера Аюшеевна хоёрһоо жэшээ абадаг байһан юм, Ж. Д. Халудоровай ажалай үдэр үглөнэй долоон сагһаа үдэшын 11—12 саг болотор жэлдэг һэн.

Жап Доржиевич ... ров бага наһаһаа ... гэһээ гээгдэжэ, ... бүхы тулиха, зобо... дээрээ үзэжэ, аж... хатуу шалгалта ... байна. Иимэ ажаа... ной түлөө һанаагаа ... гынь баясамаар.

Үүртэйхэн тэнгэ... шэ...

Үншэн хэнэ... хүнүүд ямар ...

Иимэрхүү шүлэ... ха.

Гүйсэдкомой гэгэ... һагые тэрэ мүн ...

Зураг

ҮНШЭН ХУБҮҮН ХУБИ ЗАЯАН

...

...

...

—12 саг болотор
лдэг. Нэн.
Жап Доржиевич Х
в бага наһаниһаа эх
ээ гэгдэжэ, үнш
хы тулиха, зобохые
эрээ үзэжэ, ажабай
туу шалгалта да
йна. Инмэ хадаа хо
й түлөө һанаагаа зо
нь баясамаар.

Үүртэйхэн тэнгэри
шэрүү
Үншэн хэнэ хүбүү
хүнүүд ямар хат
Иимэрхүү шүлэг бич

Гүйсэдкомой гэгээрэл
гые тэрэ мүн лэ

Зураглал

ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮДЭЭ БАРИМТАЛАН...

ХҮН БА ХУУЛИ

Прокуратурын зургаануу
ө үедэ ехэ орёо эрхэ
далда хүдэлнэ. Россин бо-
о Буряад Республикын Вер-
о Советүүдэй хуулини
шэнэ актнууд, Россин
зидентын Зарлигууд дээрэ
өөһээ гаражал байхадаа,
ли ёһын талаар бүхы бай-
алтыемнай эбдэнэ. Инмэ
байдалда хайшан гэжэ,
хүдэлхэ, эрхэтэдые хуу-
талаар хамгаалгые яажа
ха тушаа һанаагаа зобо-
най эли.

ссин Генеральна прокура-
болон республикымнай
уратура мүнөө үедэ ба-
далха хиналтымнай хэдэн
ал тодорхойлжо үгэнхэй.
дэхи гол шэглэл ямар Сэ
да. Газарай реформо ту-
Хуулние бэелүүлгэ боло-
1991—1992 онуудта эн
ании ямараар дүүргэгдэжэ
ганиинь нэгэнтэ бэшэ шал-
ганан байна. Энэ хүдэл-
ганан район соо орёошогоор
өө һэн. Ажахынуудай
албарилгэшэдэй зүгһөө гом-

доднууд ба мэдүүлгэнүүд нэ-
гэнтэ бэшэ ороо һэн. Хэбэлэ-
дэшье шүүмжэлгэнүүд гара-
һан байха. Хуулини эбдэгдэ-
һэн баримтануудаар хэмжээ-
нүүд абтажа байгаа. Район
соомнай мүнөө таряашанай
(фермерэй) 42 ажахы байгуу-
лагданхай, бүхы колхознигуудта
болон совхозуудай хүдэл-
мэришэдтэ пай болон газар
хүртэнхэй. Газарай талаар
районой комитет яһала эмхи
гуримтайгаар хүдэлнэ. Мүнөө
үедэ газарай реформын асуу-
далнуудаар прокуратурада
гомдолнууд ороногүй.

Эд бараанай дэлгүүр дээрэхи
ажал ябуулга, гүрэнэй албан
зургаануудта эдилгэ абаха,
мүнгэ зөөри үбершэлхэ асуу-
далнуудаар шалгалтанууд хэг-
дээ һэн. Зарим газарта хуули-
нуудай эбдэгдэһэн ушар дай-
ралдаа һааб даа. Жэшээнь,
районой түб больницын ахамад
врач Ю. П. Асташов ахамад
бухгалтер А. Моисееватаяа
нэгэн доро ондоо албан зур-
гаанда директор ахамад бух-
галтер хоёрой тушаал эзэлдэг
байгаа. Районой прокурор хуу-
ли эблэһэн эдэ ябадалнуудаар
районой захиргаанай гулваа-
гай нэрэ дээрэ, мүн республи-
кынгаа Элүүрые хамгаалгын

министерствэдэ тусхай саанһа
(элирхэйлгэ) ябуулаа һэн.
Элүүрые хамгаалгын министр-
һээ хайша хэрэгээр хандаһан
харюу бэшэг лэ абаад һалаа
һэмди. Харин районой гулваа
гай нэрэ дээрэ, мүн республи-
кынгаа Элүүрые хамгаалгын
министр Ю. Ф. Ивановтой
уулзалгада, ажабайдалай
асуудалнуудаар ажалаа
шинжэлгэ, ажабайдалай
ерэ, ажабайдалай
ерэ, ажабайдалай
ер

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ЭДИР ХҮГЖЭМШЭДЭЙ КОНЦЕРТ

Ахын аймагай түб Орлик һууринда «Саяан» гэжэ соёлой байшан соо аймагай эдир хүгжэмшэдэй концерт болобо.

Һуралсалай энэ жэлдэ Орлигой хүгжэмэй һургуулида һуража гараһан 31 үхибүүн энэ тоосоото концертдэ хабаадаа. Энэ жэлэй эхинһээ эдир хүгжэмшэд аймагайнгаа бүхы тосхон, һууринуудаар, үбэлжөөн, зуһаланууд аар ябажа, малшадтай, таряашадтай уулзаһан, дуу хүгжэмөө бэлэглэһэн байна.

Тус һургуулине урда жэлнүүдтэ дүүргэгшэдэй нэгэн Евгения Патархеева Улаан-Үдын хүгжэмэй училищида һураһан юм. Һуралсалаа амжалтатайгаар дүүргээд, хүдэлжэ эхилхэнь. Сэсэг Бугалова мүн хүгжэмэй училищиин 2-дохи курс дүүргээд байна.

Эдир хүгжэмшэд бүхы бэлиг шадабаряа харуулжа, сугларһан ехэшүүлые баясуулаа. Программа соонь буряад дуунууд, ород, хари үрэнүүдэй композиторнуудай хүгжэм зэдэлээ. Хүгжэмшэд О. Чимитова (фортепиано), Н. Бугалова (баян), М. Нацанцакова (чанза) Т. Данцаранова (чанза), З. Гомбоева В. Пронтеев һэн дуунуудые эдэ хоёр ирагуу гоёор гүйсэдхөө. Бишыхан дуушад Алена Нацанцакова Алена Саханова хоёр хонгёо хоолойгоор хүүгэдэй хэдэн дуу дуулажа, бултанай зүрхэ уяруулаа. Хоорой класс энэ жэл дүүргэһэн Жаргалма Цыбденова бултанай анхарал татаа һэн. Һайхан хоолойтой басаган Б. Батодоржиевай «Мүнхэ», «Хүнэй наһан» гэһэн дуунуудые гүйсэдхэжэ, халуун альга ташалгада хүртэһэн юм. Бэлигтэй бэрхэ дуушан болохо аалам?

О. БАЛДАНОВА.

«ЖАРГАЛ» АНСАМБЛЬДА ЖАРГАЛТАЙ ХАРГЫ

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түб Галтай һууринай соёлой байшангай дэргэдэ нютагай эдэбхитэй Бата-Мунхэ Дамбаевич Гончиков Зоригто Чимитович Бадмаев хоёрой үүсхэлээр «Жаргал» ансамбль олон жэлдэ урагшатайгаар ажаллана. Мүнөө тус ансамблие Зоригто Бадмаев хутэлбэрилнэ. Ансамбльда 22 эдэбхитэй хабаадана. Наһатайшуулынь урданай буряад дуунуудые, хатар наада һэргээжэ, харагшадай эльгэ зүрхые баясуулна.

Тэдэнэй тоодо Ц. Гомбожапова, Т. Жамсаранова, Г. Базарова, Ц-Х. Цыбикжапова, В. Дондуков ба бусад ороно.

Тус ансамблин үүсхэлээр уг гарбалай һаиндэр түрүүшынхээ Галтайда үнэргэгдэбэ. Энэ һаиндэр республикыи 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан юм. Аймагай ехэ һаиндэртэ галтайнхид түрүүшын һуурида гаража, аймагай гулваа С. В. Иванов, соёлой таһагые даагша Л. И. Гуслякова гэгшэд 100.000 тухэриг тэдэнэртэ барюулбад.

Галтайн «Жаргал» ансамбль республикын ойн баярай һаиндэртэ Улаан-Үдэ ерэжэ, дуу, хатараа амжалтатайгаар гүйсэдхөө. Галтай тосхондо үндэһэн буряад соёлой түб байгуулха тухай аймагай захиргаанай тогтоол баталагданхай. Мүнөө эндэ эмхидхэлэй хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана. Энэ ехэ һайшаалтай хэрэг. Тус ансамбльда элэбхитэйгээр хабаадагар Эхэ-Герой Чимит Аюровна Содномова иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай ансамбльда колхозоймнай түрүүлэгшэ Николай Гармаевич Цырендашиев ехэ туһа хүргэдэг. Аймаг соогуур ябажа, дуу, хатараа харуулхадамнай, автобус үгэнэ, Хубсаһа хунар колхозой туһаламжагүй олоногүйбди. Хоёр дахин город ерэжэ, дуу, хатараа телевизорээр харуулаабди. Манай ансамбль урданай буряадай ёһо заншал, дуу, хатарнуудые һэргээжэ, залуушуулда дамжуулдаг юм. Манай ансамбльда залуушуул һаянай олоороо хабаададаг болохой. Тэд гансал һайхан хубсаһа хунар, гутал хэрэгтэй болоно. Абаха болоходо, үнэтэйшье, мүнгэшьегүйбди.

Зүб даа. Мүнөөнэй хүндэ сагта нимэ эдэбхитэй зоной байһаниинь һайшаалтай. «Жаргал» ансамбль жаргалтай харгыгаар урагшаа дабшаг лэ гэжэ хүсэе.

В. БАТОРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Жаргал» ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Галина Бадмаева.

Авторай фото.

ЗОХЁОЛНУУДЫНЬ ХЭБЛЭГДЭБЭ

Элитэ эрдэмтэн, аяншалагша, монгол угсаатанай хэлэнүүдые, буддын шажанай түүхые шэнжэлэгшэ, нинтын ажал ябуулагша Базар Барадинай түрэөөр 115 жэлэй ой, энэ зун гүйсэһэн бааһа. Энээнтэй дашарамдуулан, эрдэмтын ажал ябуулгада зорюулагдаһан эрдэмтэдэй хуралдаан үнэргэгдөө һэн.

Хамалгын хаалганда ошоторoо, Базар Барадинай хэһэн ажал—эрдэмэй уран һаань зохёолой талаар бүтээһэн томо-томо зохёолнуудыньнюуса даралтада мүнөө болотор байһан, хэбтэһэн юм гээшэ. Эдэ зохёолнуудаань заримыень лэ хэблэхэ гэжэ шиидээд, Буряадай Эрдэмэй түбэй элитэ эрдэмтэд В. Ц. Найдаков, Ц-А. Дугар-Нимаев, Г. О. Туденов гэгшэд Базар Барадинай уран зохёолойнь суглуулбари согсолһон юм. Тэд хэблэжэ гаргаха мүнгэн зөөриг үй байһан тула суглуулбариньнь «Шойжод хатан», «Ехэ удаган абжаа» гэжэ хоёр зүжэгүүдыень барлуулба.

Эрдэмтэд В. Ц. Найдаков, Ц-А. Дугар-Нимаев, Г. О. Туденов урид хэлэхэ үгыень бэшэһэн байна. Шадал соогоо оролдожо, аймагай типографиин мүнөө дээрээ энээнишье гаргаһаниинь болоо ааб даа гэхэһээ бэшэ арагүй байна даа. Согсологдоһон суглуулбаринь бүгдөөрөө һайнаар хэблэгдэхэ болтогой гэжэ найдакаар.

Д. ЖУГДУРОВА.

Буряадай Гүрэнэй шангай лауреат тухай

УРАН ГАРАЙ УГАЛЗАНУУД

ХУУШАНАННГАА нүхэр Лубсан Доржиевич Доржиевай зохёохы ажалай гэрэшэ—һайхан альбом ажаглан хаража, уран гарайнь угалза зурагые сэгнэжэ һуунаб.

Буряад, арадайнгаа үндэһэн һайхан уран бүтээлые, ухаан бодолойнгоо гүнзэгы оёорһоо бурьялган гаргажа һуудагынь нюдэндэмни эли тодоор харагдаад, урматай.

Урданайнгаа һайн һайхан, сэсэн гоё, холын хараатай, зондоо туһатай ёһо заншалые баримталан, тэрэниие саашадаа үнтараахагүйн тула оролдожо, үнэн һайханаар сэдьхэжэ, үдэр һүни илгангүй, үбгэн бэсэ гамнангүй, үзүүр зөөлэн бинрэсэ, үнгэтэ һайхан шэрэ, будагаа буйлуулжа, үргэн олоной һонирхолдо дурадхаха гэхэшэ айхабтар харюусалгатайшье, хүндэтэйшье хэрэг лэ.

1980 оной май һарын эхиндэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо Лубсан Доржиевай буряад угалзануудай тусгаар выставкэ-харалга болоо бэлэй. Энэ выставкые олон хүнүүд хаража һонирхоһон, һайхашаһаһан юм.

Арадай уран бэлигтэнэй байшангай уран зурагай секторые даатша Анатолий Степанович Чайковский, энэ байшангай директор Найдан Бадмацыренович Дамиранов болон бусад үни удаан болгоогүй, Лубсан Доржиевичайнгаа бүтээһэн угалзануудай альбом эндээ—нютаг дээрээ хэблэжэ гаргаха тухай нэгэл һаналтай хөөрэлдөө хэ̀э һэн. Теэд эдэ хоёр ударидагшаднай ядаруу байдалда орожо, тингээд лэ энэ түсэб орхигдоо бэлэй даа.

Гэбэшье уран зураашад гээшэмнай номгон даруу зантай, һүһай гэдэггүй, уран зураг шэнжэлэгшэдэй зурагыень хаража голоошье һаань, голхордоггүй хүнүүд гэжэ һанадагби. Юундэб гэбэл, өөрөөшье зураг зуража ормоглоо болоод, мэргэжэлтэ уран зураашадта хандажа, сэгнэлтэ асуухадам: «Өөрөө мэдыш» гэжэрхидэг зантай байхадань яахабши даа...

Эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн Лубсан Доржиевич юм. Ходо уулзадаг, хөөрэлдэдэг, семинар-практикум гэзд сугтаа ябадаг байһан тула эдэ̀эниие дурсанаб. Лубсан Доржиевичнай 75 наһатай болошобо. Энээн тухай айхабтар долгэрэнгыгээр уран зурагай музейн ажалшан Роза Шагдаровна Тумурова Буряадай телевиденеэр хөөрэжэ үгөө һэн.

Улаан-Удын «Сагаан дали» гэжэ бага предприяти Москвагай «Мирт» хэблэлдэ Лубсан Доржиевай «Буряад угалзануудай» альбом 10.000 хэһэгээр 1992 оной декабрь һарада хэблүүлбэ. Мүнөө Лубсан Доржиевич эсэхэ, сусахые мэдэнгүй, уран бэлигээ түрэл арадтаа зорюулһан халаа «Уран хүнэй урда—ууса, үбсүүн» гэдэг хуушанай заншалаар үндэр нэрэ зэргэдэшье хүртөө. Буряадай Гүрэнэй шан барюулагдаа. Эды үндэр наһатай уран зураша тухай олон табан юумые шашаһанай үлүү гэлтэй.

1918 оной морин жэлдэ, Сэлэнгын аймагай Жаргаланта нютагта түрэжэ, бага наһаяа нютагтаа үнэргэхэ үедөө хуушан монголоор уншадаг, бэшэдэг эрдэмдэ һуража, түрэл гаралай уран дархан угые дамжажа, тэдэниие бага наһаньһаа ороддосотой һайнаар шудалжа, ухаан бодолойнгоо гүнзэгы оёорто шэнгээжэ, уран гарайнгаа дүйтэй хургануудта дүнгэжэ, уран шадабаряа хурсадхажа ябаһан үндэр наһатай үбгэн зураша мүнөө Улаан-Удэдэ ажаһуудаг. Уран бинрэсэ орхёогүй, эршэ түгсөөр ажаллаһаар лэ ябана.

Мүнөө 75 наһатай болоод, хүнгэн сарюун зандаа, ухаан бодолоор угаа һонор ажаһууха зуураа, үе наһаараа түрэл хэлээ, ёһо заншалаа олоной дунда идхажа ябадаг энэ аха нүхэрөө дэмжэнгүй байхын аргагүй. Хоридохи эуун жэлэй элдэб хубилалтануудай хүшэр хүндэ сагуудые арһа яһаараа үзэһэн, мүнөө сагай амиды гэршэ, үндэһэн түүхэ болоһон уран зураша тухай тобшохоноор дурсабаб.

Хүндэтэ Лубсан Доржиевич! Элүүр бэетэй, үндэр амжалтатай, ута наһатай ябахыетнай хүсэн хүндэлнэб!

Цыбикжап НАЙДАНОВ.
Захааминай аймагай Михайловка нютаг.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

Һүр харбалга

ХАНГАЛТАГҮЙ ДҮНГҮҮД

Мүнөөнэй хүндэ хүшэр сагта спортын энэ үндэһэн зүйлые саашадань хүгжөөхын түлөө Буряад ороной спортын комитедэй, һүр харбалгын федерацинй, спортын бүлгэмүүд болон клубуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, тренернүүд үүсхэл оролдолго гаргаха ёһотой.

Миниий һанахада, эйэ урагшагүйдэлгэ, уруугаа ороло гүнзэгы эшэ үндэһэтэй байна. Нэн түрүүн республикын спортын комитет, Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һүргуулин, һүр харбалгын федераци, спортын бүлгэмүүд болон клубуудай мэргэжэлтэд ба тренернүүдэй хүдэлмэридэ мүртэй анхаралаа хандуулнагүй. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, һүр харбагшадаймнай үрэ дүнгүүд улам доошоо орожо байна бшуу. Эдэ бүхы дутуу дунданууде усадхахын түлөө шухала хэмжэнүүдые абажа, бэелүүлхэ хэрэгтэй. Тингэбэл урданайнгаа алдар солые һэргээжэ шадахалди.

М-1 упражненеэр гэхэ гү, али түрүүшын хөөр үдэрэй дүнгүүдээр Буряадай багшанарай институдай студент, уласхооронды классай спортын мастер Валерий Лысенко 1244 очко тудажа, эрэшүүл сооһоо түрүү һүүри эзэлэ̀э. Тус институдай 3-дахи курс дүүргэһэн спортын мастер Владимир Ешеев илагшаһаа 24 очкоогоор гартажа, хоёрдохи һуурида гараба. Тэрэ хадаа суута мэргэн, дэлхэйн чемпион Владимир Ешеевэй ахайнь хүбүүн болоно. «Динамо» бүлгэмэй тренер, спортын мастер Маюр Ринчиндоржиев гурбадахи шатын дипломоор шагнагдаа.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ В. Лысенко 105 очкотойгоор илалта туйлажа, Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һүргуулиин чемпион болобо. М. Ринчиндоржиев, В. Ешеев гэгшэд удаадахи һууринуудта гараа.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Улаан-Удын гарнизоной сэргэй алба хаагша, спортын мастер Жанна Тухалова М-1 упражненеэр харбахадаа, мүн түгэсхэлэй мүрысөөндэ илалта туйлаба. Спортын мастернууд Гэрэлма Эрдынеева, Сэсэг Ванчикова гэгшэд удаадахи һууринуудые эзэлһэн байха юм.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр августын 12-һоо 16 болотор Чебоксара хотодо үнэргэгдэхэ России түрүү һуури эзэлхын түлөө хубиин нааданда хабаадаха республикымнай суглуулагдамал команда бүридүүлэгдээ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Футбол

«Сэлэнгэ»—«Динамо»—0:1

Айлшаар манайда ерэһэн Яхадай «Динамо» команда 14 уулзалгаһаа 16 очкотой, мүрысөөнэй таблицада дүрбэдэхи һуури эзэлжэ ябаба. Манай зонын футболистнуудтай гурбадахи жэлээ наадажа ябаһан «Динамо» командын гэшүүд бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулаа. Тиин 1991 ондо зоно соогоо арбадахи һуури эзэлжэ, дүршэл баянтай бусад хотонуудай футболистнуудай урдань орожо, Россин нэгэдэхи бүлэгтэ наадаха эрхэдэ хүртэһэн юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ зонын футболистнуудай дунда наймадахи һуури эзэлээ һэн.

Гурбан жэлэй саада тээ Саха (Яхадай) Республикын нэрэ соло хамгаалхаар Минскыйн «Динамо» командын бэлэдхэлэй клубай футболистнууд ерэһэн гэшэ. Эдэнэрые бүрилдүүлгэдэ командын гол добтологшо, наададаг тренер, уласхооронды классай спортын мастер Юрий Пудышевай оруулһан хубитань ехэ юм. Командын гэшүүдэй дунда вратарь Владимир Кравцов гол һуури эзэлдэг. Владимир бэрхээр бүмбэгэ барихаһаа гадна, 11 метрэй ялын бүмбэгэ сохижо оруулдаг, мэргэн добтологшо гэжэ мэдэгдэжэ болонхой. Командын нүгөөдэ хоёр Александр Музыка, Владимир Мисюченко гэгшэд гол добтологшод байһаная шалгарна. Эдэнэрһээ гадна, Россин олон хотонуудһаа эрхим һайнаар наададаг футболистнууд командадань сугларһан байна. Айлшад манайда ерэхынгээ урда тээ Шэтын «Локомотивтай» стадион дээрэнь наадахадаа, 1:1 тоотойгоор тэнцэһэн.

«Сэлэнгын», «Динамын» футболистнуудай урда жэлэй уулзалгануудта хэр зэргэ наадаһан тухай уншагшадай һонорто мэдээсэе. 1991 ондо «Сэлэнгын» футболистнууд стадион дээрээ эдэнэртэй наадахадаа, 1:1 тоотойгоор тэнцэ̀э һаа, тэдэнэртээ айлшалхадаа, 1:2 тоотойгоор шүүгдэһэн байгаа. Манай командын добтологшодой нэгэн Леонид Иванов эдэ бүмбэгэнүүдые сохижо оруулһан юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ «Сэлэнгын» футболистнууд Игорь Россов Вячеслав Марач хоёр нэгэнэгэ бүмбэгэ сохижо, «Динамын» футболистнууде 2:0 тоотойгоор шүүгэн байгаа. Зүгөөр эдэнэртээ айлшалхадаа, аяар 0:4 тоотойгоор илагдаһаниинь харамтай нэн.

Авиационно заводой «Забайкалец» клубай стадион. Вага зэргээр ороһон бороогой һүүлээр газаа һэрюун, одоол наада гэмээр уларил тогтонхой. Үдэшын 6 час 30 минутаһаа наадан эхилбэ. Бүмбэгэ нааданда оруулһан «Сэлэнгын» футболистнууд тэрэ дороо тэрэнээ алдажа, айлшад добтолжо эхилнэ. Талмайн зүүн, удаань баруун захаар урагшаа гарахадаа, «Сэлэнгын» ворота руу бүмбэгэ сохижо оруулба. Эндэ манай хамгаалагша Андрей Неровный тулюураар наадажа, айлшадай гол добтологшо Александр Музыкада мэхэлүүлшоо. Хамгаалагшадаа найдаһан вратарь Абашин бүмбэгын урдаһаа хожомдожо һүрэхэдоо, тэрэнээ барижа үрдеэгүй.

Бүмбэгэ сохижо оруулһан айлшад энээнэй удаа хамгаалгаяа бүри һайжаруулжа «Сэлэнгын» футболистнуудые воротадаа дутэлүүлнэгүй. Тингээшье наань, углуулһаа бүмбэгэ сохиһон манай футболистнууд хоёр лэ удаа тоо нээхэ аргагүй байгаа. Айлшадай солбоп, бэрхэ вратарь Владимир Кравцов «Сэлэнгын» добтологшод Александр Алферов Александр Кондращин хоёрой эршэтэйгээр сохиһон бүмбэгэ арай шамай барижа үрдеэ бэлэй.

Нааданай хоёрдохи хахадта «Сэлэнгын» бүридэллэ шэнэ хүсэн нэмэгдэжэ, Леонид Иванов, Виктор Залуцкий талмай дээрэ гарана. Юуб гэхэдэ, бэеэр томо, добтолго, хамгаалалта хэхэдээ шадамар Леонид Иванов гансаараа хэдышье добтолоо һаа, айлшадай хамгаалгые дабажа ядана. Һайнаар добтолдог Леонид Ивановые уулзалгын эхиниһээ наадандa табиха байгаа гэжэ һанагдана. 1991 ондо Иванов хоёр бүмбэгэ эдэнэйнгээ ворота руу сохижо оруулаа һэм шуу. Тинхэлэ Сергей Кокорин энэ үдэр юундэньеб наадаагүй. Энэнь баһал гайхал түрүүлнэ.

Үндэр бэетэй, хурдан солбон айлшаднай нааданай дүүрэтэр воротагаа шадамар бэрхээр хамгаалба. «Сэлэнгын» футболистнууд Марач, Воронков, Кондрашин, Алферов гэгшэд энэ удэр яһала һайнаар наалдаа. Теэд яахаб? Энээгээр байгша оной нааданай түрүүшын хахад дүүрэбэ.

Байгша оной августын 12-һоо нааданай хоёрдохи хахад эхилхэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Сэнэйр экран

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35—Гимнастика. 7.45—Үглөө. 10.05 — Фирмэ найдуулна. 10.20—Мультфильм. 10.35—«Просто Мария». 11.20—Худалдаа наймаанай хүүрг. 11.50—«Как это делалось». 7-дохи сери. 12.20—«Азбука любви». 18-дахи сери. 12.50—Пресс-экспресс. 13.00 — Шэнэ һонин. 13.20—«Новые приключения Акмалл». 1-дэхи сери. 14.25—«Два капитана». 2-дохи сери. 15.40—Россин гадаадын политика. 16.00 — Шэнэ һонин. 16.25—Телемикст. 17.10—Блокнот. 17.15—«Пчела Майя». 17.40—Сапаартан Василитай хоорэлдөөн. 18.00—Крымэй арал. 18.25—Клуб-700. 19.00—Шэнэ һонин. 19.25—«Шаги навстречу» программа. 20.00 — «Просто Мария». 20.45—«Азбука собственника». 20.55 — Миниатюра. 21.10—«Азбука любви». 19-дэхи сери. 21.40—Амгалан нойрсогты, багашуул! 22.00—Шэнэ һонин. 22.25—«Футболист»—фильм. 23.50 — Пресс-экспресс. 00.05—Уродой дэлхэй. 00.45—Г. Свиридов. 01.00—Шэнэ һонин.

«РОССИ» КАНАЛ.

9.00—Мэдээсэлнүүд. 9.20—Автомиг. 9.25 — Ажалай биржэ. 9.30—Шуран бэрхэ хүнүүдэй саг. 10.00—Христиан программа. 10.30—«Параллели». 10.45 — Абяагүй хүтэлбэрилэгшэд. 11.15 — Сооло. 12.00—Пушкинай гэр. 12.25—Одото бороо. 13.25—«Санта-Барвара». 197-дохи сери. 14.15—Хүгжэм. 14.40—Таряашадай асуудал. 15.05—«Даниил —князь Галицкий»—фильм.

БУРЯАДАЙ ТВ.

16.40—Н. Нимбуев. «Любовь Труба-Сара». 17.15 — «Контакт». 18.45—Байгал.

«РОССИ» КАНАЛ.

19.05—Парламентын саг.

БУРЯАДАЙ ТВ.

20.05—Мультфильм. 20.30—Буряадаар хэлэебди. 20.35—Байгал (буряадаар). 20.50—Соносхолнууд.

«РОССИ» КАНАЛ.

21.00—Мэдээсэлнүүд. 21.25—«Санта-Барбара». 198-дахи сери. 22.20—«60 минута». 23.30—«Славянский базар». 00.50—Криминальна мэдээсэлнүүд. 01.00—Мэдээсэлнүүд.

Редакторай орлогшо С. Д. РИНЧИНОВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц. Б. (редактор), ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакцийн ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Калинин даришвилийн үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакцийн телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшоной — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретарийн—2-50-52, секретариадай—2-66-76, һаһагууд: соведүүдэй хүдэлмэрийн ба нитын эмхинүүдэй —2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономичесна—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81, 2-41-35, соёлой эрдэмэй болон һүргуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонитын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлэй бэлдэгшэдэй — —2-35-95. Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3-42-19, Закаменскда —30-61, Хоринскдо —2-31-67.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Соведэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери— —2-23-67, захта—2-56-62.

Газетэ хэблэлэй 2 аргалаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 6.500. Стереотипта тушаагдаһан саг: 20.70.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба олондо мэдээсэлгын министерствэдэ 69-дэхи номер тойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Газетэ республиканска типографида хэблэгдэнэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.